

HUDEBNÍ TEORIE A PRAXE BAROKA

Temperované ladění

- ✓ definitivní přijetí: intervaly se v antické teorii určovaly na základě poměrů délek kmitajících strun. *Pythagorejské ladění se vypočítávalo dělením struny na monochordu; (rozdíl mezi dvanáctou kvintou a sedmou oktávou = pythagorejské koma; nejde utvořit ucelená soustava (z této harmonické řady) = nekryje se to (řada kvint je větší; není možné například naladit klavír tak, aby byly zachovány přesné kvinty v poměru 2:3 a zároveň oktávy v poměru 1:2)*
- ✓ Temperované ladění = rovnoměrné rozdělení oktávy na dvanáct stejných dílů a enharmonické tóny jsou sjednoceny (1691)
- ✓ potřeba temperovaného ladění vyvstala s potřebou modulace a využívání chromatiky

Ustanovení pravidel generálbasu:

- ✓ dříve byl jen improvizovaný; začal být vypisován; vznikaly učebnice generálbasu

Společenské postavení hudebníků:

- ✓ *dvorské a zámecké kapely* (hudba přispívá ke zvýšení lesku společenského života; hudebníci na úrovni lepšího služebnictva; podřízenost a závislost, ale někteří požívali značné úcty (Telemann, Couperin, Lully, Händel, Bach)
- ✓ *chrámy*
- ✓ dále *diletantská sdružení ve městech* (kantoři, nižší šlechta, měšťané – v Itálii *accademie*, v Německu *collegia musica*, v Anglii *consorts*)
- ✓ v 17. století první stálá operní divadla
- ✓ první veřejné koncerty za vstupné
- ✓ hudební vzdělání soukromě nebo při chrámových sborech; konzervatoře jen v Itálii
- ✓ k hvězdám patřili: zpěváci, varhaníci, clavecinisté a houslisté
- ✓ významné postavení také trubači (věžní trubači – věžní sonáty, fanfáry, signály)

Nástroje:

- ✓ rozkvět houslové (housle – sólový nástroj; viola orchestrální a cello continuový)
- ✓ **základ barokního orchestru: smyčcové nástroje** (housle, viola, violoncello)
- ✓ **dřevěné nástroje:** flétny (zobcové a příčné – kolem roku 1750/60 začíná příčná flétna vytlačovat zobcovou; Johann Joachim Quantz – Škola hry na příčnou flétnu), z dvouplátkových hoboje a fagoty (šalmaje mizí), koncem 17. století je vynalezen klarinet, ale do hudební praxe v baroku výrazněji nepronikl, žesťové nástroje – v orchestru jsou trumpety (klarina a trumpeta principale), lesní rohy a pozouny – přirozené bez ventilů nebo klapek; lesní roh je od dob Lullyho součástí orchestru, nahrazuje starší cinky; z **bicích nástrojů** se uplatňovaly bubny a tympány

Barokní orchestr:

- ✓ typy: dvorní, operní a chrámový
- ✓ neměl ještě pevné a pravidelné obsazení

- ✓ základ tvoří basso continuo a smyčce
- ✓ speciální ansámbl: ve Francii – královský dvorní orchestr měl 24 houslistů (violou du roi); sbory trumpetistů a lesních rohů (dvory; lovy, slavnosti); hobojistů (u Francouzského dvora), pozounistů (pro chrámové účely)
- ✓ množství nástrojů bylo řízeno spíše možnostmi než záměrem; počet hráčů – od 30 (při slavnostních příležitostech až 150); orchestr byl řízen kapelníkem většinou od cembala

Interpretace barokní hudby

- ✓ nutnost vycházet ze zápisu – zápis barokní a starší hudby je jen rámcový, neúplný po stránce výrazové a dynamické – počítalo se s dotvořením interpreta
- ✓ současné vydání se doplňují;
- ✓ **jedním z primárních znaků baroka je silný výraz**
- ✓ **tempo:** existují přibližné hodnoty – Allegro assai nebo presto = 160; Allegro moderato = 120, Allegretto = 80, Adagio cantabile = 60, Adagio assai = 40

odlišnosti národní:

- ✓ Italská hudba = cantabilita, důraz na melodickou linii, obecně více afektu
- ✓ Francouzská hudba = poněkud uměřenější a mírnější pojetí; citové zanícení ustupuje racionální výstavbě; v operní oblasti se dbá více na dramatickou linii než na okamžitou, bezprostřední působivost opojné melodiky
- ✓ Německá hudba = působí monumentální výstavbou a polyfonní propracovaností
- ✓ ke konci barokního období začíná výrazová monumentalita ustupovat rokokovému a předklasickému výrazu

Doporučená literatura: Navrátil, M.: Charakteristika hudebního baroka. Ostrava 1996.

Povinný poslech:

G. B. Lully¹ - <https://www.youtube.com/watch?v=36MwzZla2Jg>

00:45 Chaconne des Scaramouches

04:20 Pavane des Saisons

06:32 Marche pour la cérémonie des Turcs

G. F. Händel - Sarabanda

<https://www.youtube.com/watch?v=kIPZIGQcrHA>

G. F. Händel - Vodní hudba (část Hornpipe)

<https://www.youtube.com/watch?v=1h4mAceHmrl>

¹ To je ten, co si probodl palec při dirigování a následně zemřel na otravu krve.